

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Journal of Social Sciences
Cilt/Volume: 20042 Sayı/Issue: 9

ÖĞRETMEN ADAYLARININ YARATICILIK DÜZEYLERİ Serap EMİR, Salih ATEŞ, Fatih AYDIN, Mehmet BAHAR, Soner DURMUŞ, Mahmut POLAT, Hakan YAMAN*

ÖZET

Çalışmada, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü çeşitli anabilim dallarında (okulöncesi, fen bilgisi, sosyal bilgiler, matematik eğitimi vs.) eğitim gören 1.sınıf öğrencilerinin (N=694) yaratıcılık düzeylerini belirlemek ve anabilim dallarına göre yaratıcılık düzeyleri arasında farklılık olup olmadığı ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini belirlemek amacıyla Raudsepp ve Hough (1977) tarafından geliştirilen yaratıcılık testi Sungur (1999) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve güvenilirlik geçerlik çalışması yapılmıştır. Ayrıca Çoban (1999) tarafından da güvenilirlik geçerlik çalışması yapılmış olan (How Creative Are You?) "Ne Kadar Yaratıcısınız?" adlı ölçek kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde yüzde, frekans, ortalama, standart sapma ve varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları eleştirel bir bakış açısıyla ele alınarak öneriler getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık , Öğretmen Adayı, Yaratıcılık Düzeyi

ABSTRACT

Creativity Levels of Prospective Teachers

In this study it was aimed to determine i) Creativity levels of first years prospective teachers (N=694) ii) The difference between the branches (i.e. preschool education, science education, math education, social science education) in terms of these levels and iii) to propose some suggestion to

* Yrd. Salih Ateş , Arş.Gör.Fatih Aydın, Doç. Dr. Mehmet Bahar, Yrd.Doç. Soner Durmuş, Yrd.Doç. Dr Serap Emir , Arş.Gör.Mahmut Polat, Arş.Gör.Hakan Yaman, AİBÜ Eğitim Fakültesi. Bu çalışma; Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bilimsel araştırma proje başkanlığı tarafından desteklenen, 1.10.2002 tarihinde başlayıp halen devam eden öğretmen adaylarının bilişsel, duyuşsal, psikomotor özelliklere göre öğretmen yetiştirme model önerisi(proje no:2002.02.01.115) adlı projenin bir parçasıdır.

develop the creativity skills. This study was conducted in the Primary Teaching Department in Faculty of Education Abant İzzet Baysal University. A rubric developed by Raudsepp ve Hough (1977) was translated by Sungur and its validity and reliability issues were handled. In addition to the scale this the scale titled as "How Creative Are You?" of which validity and reliability Works was done by Çoban (1999) was used. Different statistical analysis (eg. Variance analyses, mean, Standard deviation, percentage etc.) were used to analyze the data and several suggestions were proposed in the light of findings.

Key Word: Creativity, Prospective Teachers, Creativity Levels

GİRİŞ

Çağımızda bilim ve teknolojiye değişme ve gelişmeler olmaktadır. Bilim ve teknolojik değişim sürecinde birey ve toplumlar karmaşık problemlerle yüze gelmektedir. Bu problemleri çözmek ve toplumdaki değişmelere uyum sağlayabilmek için birey yaratıcılığını kullanır.

Yaratıcılık kavramı Latince "yapmak" ve Yunanca "yerine getirmek" ifadelerinden türetilmiştir. Yaratıcılık yaratıcı bir insanın yeni ve değerli bazı şeyleri yaparken hayal gücünü kullanarak onu daha iyi yapabilmek için onu değiştirmesidir (Young, 1985:77). Torrance'a (1974) göre yaratıcılık, sorunlara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme veya yeniden sınama, daha sonra da sonucu başkalarına iletmedir (Aktaran: Sungur, 1999:3).

Yaratıcılık kavramı ile bir bireyin varolan kalıplardan kurtulması veya farklı olmaktan korkmaması kastedilir (Saban, 2000:87). Yaratıcılık insanın sosyal, manevi, estetik, bilimsel ve tenolojik değeri olduğu kabul edilen yeni fikirleri, buluşları veya artistik objeleri üretme kapasitesidir (Vernon and Adamson 1977:67). Yaratıcılık, eleştirel bakmak, yeni önermelerde bulunmaktır. Daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesnelere yada düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır. Alışılmışın, bilinenin dışında, farklı, yeni, özgün olmak, problemi görmek, farklı çözüm yollarından giderek yeni sonuçlar çıkartmaktır.

Yaratıcılık konusu ile uğraşan kişiler yaratıcılığın sadece doğuştan gelen bir yeti olmadığı, uygun ortam ve eğitimle geliştirilebilir bir özellik olduğu ve zeka ile arasında doğrudan bir ilişki olmadığı görüşünde hem fikirdirler (Cengizhan 1997:7). Torrance (1986 :630647) tarafından yapılan 22 yıl süren bir uzunlamasına araştırmada, rehber öğretmenlerin çocukların yaratıcılık başarı düzeylerinde büyük farklar meydana getirdiği ortaya konulmuştur. Başarıdaki bu fark özellikle düşük gelir gruplarından ve azınlık gruplarından gelen çocuklarda görülmüştür. Bu çocuklar arasında çok başarılı yüzücutler,

piyanistler cerrahlar, matematikçiler ve heykeltıraşlar çıkmıştır.Bu sonuçlara dayanarak okullarda verilen eğitimin öğrencilerin yaratıcılığını geliştirecek nitelikte olmalı ve öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmede öğretmenlerin kendilerinin yaratıcı olmalarının gerekli olduğu söylenilebilir.

Eğitimde yaratıcılık, eğitim sürecinde, eğitimcilere yardım etme yolu olarak tanımlanabilir (Poon Teng Fatt, 2000:744757). Öğretmenler yaratıcılık becerilerini öğrenir ve bu becerilerin sürekli farkında olursa yaratıcı bireyler yetiştirebilir.

Literatürde yaratıcı bireyin özellikleri ile ilgili bir çok özelliğe rastlamak mümkündür.Bunlardan bazılarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- ✓ Akıcılık (Verilen sürede çok sayıda fikir öne sürme)
- ✓ Açıklama (Görsel ve sözel detaylandırma)
- ✓ Orijinal, ayıt eden, meraklı, çabuk kavrayan, derin düşünen, deneme yapmaya hevesli,
- ✓ Güvenilir, spontan (içinden geldiği gibi) doğal, engel tanımayan,
- ✓ Bilinenlere bağlı olmayan, şartı ve gizli yanıtlar verebilen,
- ✓ Yargı ve fikirlerinde özgür, kolay çözümlerden hoşlanmayan,
- ✓ Yeni fikirlere açık olan, eleştirel risk almaktan kaçınmayan
- ✓ Birbirleriyle ilgisiz fikirler arasında ilişki kurabilen,
- ✓ Paylaşmaya istekli,enerjik, ısrarlı, sezgili ve dış dünya ya duyarlı,
- ✓ Değişen durumlara çözüm bulabilen,
- ✓ Belirsizlikleri tolere edebilen,
- ✓ Yalnız vakit geçirmeye gerek duyan,

Meraklı ve oyuncu, mizahi duyguya sahip yeni deneyimlere açık kişilerdir.(Getzels & Csikzermihalyi, 1976:140; Linderman, 1997:9; Saban, 2000:8788; İlhan, 2003; Özden, 2003:175176; Emir, Bahar 2003:91110). Yaratıcılık özelliğine sahip bireyler bir konuda bir çok fikir öne sürebilen yani yaratıcı düşünen bireylerdir.

Yaratıcı düşünme, bireylere yeni, özgün ürünler ortaya koyma, yeni çözümler bulma, bir senteze ulaşma düşüncesi sağlayan bir düşünce şeklidir (Emir, 2001:35).Yaratıcı düşünmeye katkıda bulunduğu kabul edilen yetenekler vardır. Bunlardan Torrance (1966) tarafından geliştirilen araçlarla ölçülen akıcılık, esneklik, orijinallik ve açıklama(açıklama) olarak bilinen yeteneklerdir.

a Açıklama: yaratıcılık için bir zemin oluşturur, aksi halde yaratıcılık sınırlı kalmaktadır.

b Akıcılık: belli bir süre içerisinde çok sayıda kabul edilebilecek düşünce, çözüm veya alternatifler üretmektir.

c Esneklik: üretilen düşünce, çözüm veya alternatiflerde çeşitliliktir. Olaylara çok yönlü bakış açısı geliştirmedir. Yaratıcılık düşüncede çeşitlilik ve olaylara farklı açılardan bakmayı gerektirir.

d Özgünlük: özgünlük veya orijinallik, zihinsel enerji gerektiren bir özellik olup, ortaya çıkan düşünce yeni ve az rastlanır olmalıdır. Başka bir deyişle, cevaplar alışılmışın dışında olmalıdır (Aktaran: Bonk ve Smith, 1998:261293; Aslan 1994; Özden, 2003:179; Emir, Bahar 2003:91110).

Graham Wallas (1926) yaratıcı düşünme sürecinin hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve doğrulama olmak üzere dört aşamada gerçekleştiğini önermektedirler.

1 Hazırlık Dönemi: Bir soruna bilinçli sistematik ve mantıksal yaklaşımı içerir

2 Kuluçka Dönemi: Hazırlık safhasını takip eder. Bilinç kontrolü bulunmadığından yeni sentezler ve orijinal bazı görüşler ortaya çıkar.

3 Aydınlanma Dönemi: çözüm dönemidir, kişinin zihninde canlanır ve bir önceki dönemde elde ettiği bilgiler arasında çeşitli sentezler yaparak kişinin çözümünü bulduğu dönemdir.

4 Sonuçların Doğrulanması: Bilinçli ve akılcı bir dönemdir. Daha önce bulunan çözümlerin aksaklıkları giderilip, doğrulukları tekrar gözden geçirilir (Hilgard ve Atkins 1967:385386, Aktaran: Aslan, 1994:2829; San, 1993:79; Özden, 2003:179180; Erden ve Akman, 1994:222; Yıldırım, 1998:40; Emir, Bahar 2003:91110). Bu aşamaların sonucunda insan yeni ürünler ortaya koyabilir.

Yaratıcı düşünme de mantıksal kurallar gibi öğrenilebilmekte ve geliştirilebilmektedir (Yıldırım, 1998:45). Bu da okullarda eğitim yoluyla öğretmenler aracılığı ile sağlanabilmektedir. Öğretmenlerden beklenen bağımsız düşünen, sorun çözebilen, karar verme becerisi kazanmış yaratıcı düşünen, özgün bireylerin yetişmesine katkıda bulunmaktadır.

Yaratıcı düşünen bireyler doğal olarak, normal düşünen bir insandan alışılmışın dışında farklı niteliklere sahip olmalıdır. Yaratıcı düşünenler diğer bireylere göre daha esnektirler ve yeni durumlara daha kolay uyum sağlarlar. Daha dikkatli olup, başkalarının değer verdiği şeyleri görürler ve bunlara önem verirler. Çevreye ve diğer insanlara karşı uyumlu ve duyarlıdırlar. Kendilerine güvenleri olduğundan kendilerinden emindirler (Carin ve Sund, 1985:224). Bu nitelikleri öğretmenlerin taşıması gerekir. Bir toplumun istedik düzeye gelmesinde öğretmenlerin yaratıcılıklarının önemi büyüktür.

Yaratıcı öğretmen, problem çözen, uyum sağlayan, malzeme ve değişik fikirleri sınıf ortamına getirerek öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılayan kişidir. Aynı zamanda ilginç, heyecanlı, teşvik edici sınıf ortamı sağlar ve ileriye düşünüp planlar öğrenmeyi öğrencileri için anlamlı hale getirmeye çalışır. Öğrencilerine dersi ilginç kılmak için sürekli yeni ve farklı şeyler yapmaya çalışarak bir önceki günün dersinden farklı etkinlikler meydana getirir. Her şeyi eğlenceli hale getirmeye çalışır. Öğrencilerini yaratıcı olmaya teşvik ederek çocuğun yaratıcı olabileceğini de göstermesine izin verir. Dersi öğrencileri için cazip hale getirebilmek için araç-gereç ve diğer malzemeleri değişik şekillerde kullanır, bu da ilgi çekici ve merak uyandırıcı olduğundan sıkıcı sınıf atmosferi yerine zevkli bir sınıf ortamı oluşturarak öğrencilerin öğrenme isteğini artırır (Norton, 1994:139 147).

Chambers (1973) çok sayıdaki kimyager ve psikologdan oluşan yaratıcı bireylere kendilerini yaratıcılığa özendiren ve engelleyen öğretmeni tanımlamalarını istemiş ve buradan öğretmenlerin yaratıcılığı engelleyici ve destekleyici özelliklerini maddeler halinde sıralamıştır. Yaratıcı bireylerin sıralamasına göre;

Yaratıcılığı Kolaylaştıran Öğretmen Özellikleri

- ✓ Öğrencileri bir birey olarak kabul etme ve öyle davranma
- ✓ Öğrenciyi özgür olmaya özendirme.
- ✓ Öğrencilere iyi bir model olma
- ✓ Heyecanlı olabilme
- ✓ Öğrencileri eşit kabul edebilme
- ✓ Öğrencileri doğrudan ödüllendirebilme
- ✓ Öğrenciye ilgi gösterme
- ✓ Sürekli okuyan kişiler olabilme
- ✓ İkili ilişkide kolay iletişim kurabilme.

Yaratıcılığı Engelleyen Öğretmen Özellikleri

- ✓ Öğrencinin cesaretini kırma
- ✓ Güvensizlik
- ✓ Aşırı eleştiren
- ✓ Davranışlarında bir uçtan diğerine gidip gelen
- ✓ Heyecanı olmayan
- ✓ Düz okumayı vurgulayan
- ✓ Dogmatik ve katı
- ✓ Alanla ilişkisini sürdüremeyen

- ✓ Genelde yetersiz
- ✓ Dar ilgileri olan sınıf dışında tartışma ve konuşma yeteneği olmayan öğretmenler olarak tanımlanmışlardır (Aktaran: Sungur, 1999:3335).

Bunlardan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmede öğretmenlere büyük rol düşmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirebilmeleri için öncelikle kendilerinin yaratıcı olması ve yaratıcı düşünmesi bu konuda öğrencilerine yol göstermesi gerekmektedir. Öğrenciler üzerine empoze edilmiş programlar yaratıcılığı büyük oranda sınırlandırmaktadır. Otokratik ortamda yaratıcılık geliştirilememektedir (Yıldırım, 1998:241). Bundan dolayı öğretmenin yaratıcı olması yada yaratıcı düşünmesinin yanı sıra eğitim programları öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmelerine fırsat verecek şekilde düzenlenmelidir (Emir, Bahar 2003:91110). Öğretmenler öğrencilerinin yaratıcılığının gelişmesine kendileri akıcı, esnek, orijinal bir düşünme güne sahip olduğu ölçüde katkıda bulunabilirler.

Bu çalışmaya geleceğin öğretmeni olan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerini belirlemek ve öğretmen adaylarının yaratıcılığa ve yaratıcı düşünmeye nasıl yönlendirileceği sorusuna cevap bulmak için gerek duyulmuştur.

Araştırmanın Amacı:

Çalışmada, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü sınıf öğretmenliği, fen, matematik, sosyal bilgiler ve okul öncesi öğretmenliği anabilim dalları 1.sınıf öğrencilerinden oluşan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ve alanlara göre yaratıcı puanları arasında farklılık olup olmadığı belirlenmek istenmiştir. Araştırmanın öğretmen yetiştiren kurumlara yönelik program geliştirme çalışmalarına, öğretmen yetiştiren kurumlarda görev yapan eğitimcilere ve bu alanda yapılacak araştırmalara katkı getirmesi umut edilmektedir.

2 YÖNTEM

Bu çalışmada, betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma evrenini, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü öğrencileri, örneklemini ise, sınıf öğretmenliği, fen , matematik, sosyal bilgiler eğitimi ve okul öncesi öğretmenliği anabilim dalları 1.sınıf öğrencilerinden 694 öğrenci oluşturmaktadır. Ayrıca örneklem belirleme çalışması yapılmadan birinci sınıf öğrencilerinin tamamı örneklem grubuna dahil edilmiştir.

Verilerin toplanması ve çözümlenmesi

Araştırmada Sungur(1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve güvenilirlik geçerlik çalışması yapılan ve ayrıca Çoban (1999) tarafından da güvenilirlik

geçerlik çalışması yapılmış olan (How Creative Are You?) “Ne Kadar Yaratıcısınız?” ölçeği kullanılmıştır. Yaratıcılığı etkileyen; bireyin davranışları, değerleri, ilgileri, motivasyonları, kişisel özellikleri ve daha birçok değişken göz önüne alınarak hazırlanan bu test araştırmacılar tarafından orijinal formu dikkate alınmak koşuluyla, araştırmanın yapısına uygun olarak dilimize çevrilmiştir. Yöneticilerin yaratıcılık düzeyini ölçmek amacı ile kullanılan söz konusu testte 50 ifade bulunmaktadır. Ölçek 5’ li likert ölçeği şeklinde hazırlanmıştır. Her bir ifadeye göre seçenekler 2, 1, 0, 1, +2 değerlerinden birini almaktadırlar. Daha sonra bu puanların toplanması ile testi yanıtlayanların yaratıcılık puanları elde edilmiştir. Test puanı 100 ile 80 arasında olanların yaratıcılık düzeyi yüksek, 79 ile 60 arasında olanların yaratıcılık düzeyi ortalamadan üzerinde, 59 ile 40 arasında olanların yaratıcılık düzeyi orta, 39 ile 20 arasında olanların yaratıcılık düzeyi ortalamadan altı ve 19 ile 10 arasında olanların yaratıcı olmadıkları kabul edilmektedir

Araştırmada, elde edilen verilerin analizinde yüzde, frekans, ortalama, standart sapma, varyans analizi kullanılmıştır.

3 BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma bulguları ve bulgulara göre yorumlar getirilmiştir. Öğretmen adaylarının gruplara göre dağılımı Tablo.1’ de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin gruplara göre dağılımı

Gruplar	f	%
Sınıf öğretmenliği	383	55
Fen bilgisi öğretmenliği	61	9
Matematik öğretmenliği	102	15
Sosyal bilgiler öğretmenliği	92	13
Okulöncesi Öğretmenliği	56	8
Toplam	694	100

Tablo 1’ de görüldüğü gibi araştırma örnekleminin yarısından fazlasını sınıf öğretmenliği (% 55) öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerine bakılmıştır. Öğretmen adaylarının ne kadar yaratıcısınız? ölçeğinden aldığı ortalama puanlar Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık düzeyleri

GRUPLAR	N	\bar{X}	Ss
Sınıf Öğretmenliği	383	.73	8.86
Fen Bilgisi Öğretmenliği	61	.69	9.26
Matematik Öğretmenliği	102	2.20	8.99
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	92	.96	9.31
Okul Öncesi Öğretmenliği	56	4.38	9.26
Toplam	694	1.27	9.05

Öğretmen adaylarının ortalama yaratıcılık puanlarına bakıldığında puanların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimi öğrencilerinin puanları diğer gruplardan daha yüksek, fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin puanları ise diğer gruplardan daha düşük bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin ile sınıf öğretmenliği öğrencilerinin puan ortalamaları birbirine yakın, Matematik öğretmenliği öğrencilerinin puan ortalamalarının bunlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Toplam ortalamalarına bakıldığında öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin düşük olduğu ve hatta yaratıcı olmadıkları söylenilebilir. Test puanı 100 ile 80 arasında olanların yaratıcılık düzeyi yüksek, 79 ile 60 arasında olanların yaratıcılık düzeyi ortalamanın üzerinde, 59 ile 40 arasında olanların yaratıcılık düzeyi orta, 39 ile 20 arasında olanların yaratıcılık düzeyi ortalamanın altı ve 19 ile 10 arasında olanların yaratıcı olmadıkları kabul edilmektedir (Çoban 1999). Genelde öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin birbirine yakın çıkmasının nedeni, öğrencilerin benzer eğitim sürecinden geçerek gelmiş olmalarından kaynaklandığı söylenilebilir. Aynı zaman da puanlar arasında çok farkın olmaması, bütün katılımcıların birinci sınıf olmalarına da bağlanabilir. Daha ileriki yıllarda yaratıcılık puanlarında değişimler olabileceği düşünülebilir.

Grupların yaratıcılık düzeylerinde farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan gruplar arası varyans analizi sonuçları Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Karşılaştırılması

	Kareler		Kareler Ortalaması	F	P
	Toplamı	Sd			
Gruplararası	767.203	4	191.801	2.362	.052
Gruplarıçi	55938.947	689	81.189		
Toplam	56706.150	693			

Tablo 3' de görüldüğü gibi gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Fark bulunmayışının nedeni öğrencilerin üniversiteye birbirine yakın bir eğitim sürecinden geçerek gelmiş olmalarından kaynaklandığı söylenilebilir. Gardner'e (1978:128135) göre yaratıcılık; özgün, yeni, tutarlı bir ürün ortaya koyabilmek için, kişinin üzerinde çalışacağı alanın bilgi, beceri, duyuşsal özellikleri ile donanımlı olması gerekir. Bu alanlardaki eksiklik ve hatalar, yaratıcılığı engelleyebilir. Eğitim sistemimizdeki uygulamalar öğrencilerin yaratıcı düşünmesini artıracak nitelikten çok bilgi yükü şeklinde olmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin ortalama düzeyin biraz üstünde çıkması ve gruplar arasında anlamlı bir farkın olmamasının nedeni eğitim uygulamalarının yaratıcılığı artırmada yetersiz olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Oysa, yaratıcı düşünmeyi okul ortamında geliştirebilmek için, dersler öğrencilerin beklenmedik fikirler meydana getirebilmesi ve düşüncelerinde benzeşim kullanabilmesi değişik ortamlar bulabildikleri bir okul ortamı oluşturulmalıdır. Bunun yanı sıra anlamlı ve uyumlu bir çevre yaratıcılık potansiyelinin gelişmesini devam ettirdiğinden, yaratıcılığı artırmak için okul ortamının anlam ve uyumlu olması sağlanmalıdır.

Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerinin daha üst düzeylere çıkması için öğrenme öğretme ortamının yaratıcılığı geliştirici ve yaratıcı düşünmeye yönlendirici nitelikte düzenlenmesi gerektiği ifade edilebilir. Yaratıcı düşüncenin oluşması için buluş ve araştırma, soruşturma, tam öğrenme stratejileri, drama, benzetim, sinektik, beyin fırtınası, büyük ve küçük grup tartışması, workshop, demonstrasyon, yaratıcı drama, problem çözme gibi yöntem ve teknikler eğitim ortamında işe koşulabilir (Sönmez, 1993:149, Bonk ve Smith, 1998:261293; Demirel, 1997:123, Sungur 1999:258269; Özden, 2003:193200). Öğretmen sınıfta otokratik değil demokratik bir ortam oluşturacak öğrenme öğretme ortamı oluşturmalıdır. Öğrenciler üzerine empoze edilmiş programlar yaratıcılığı büyük oranda sınırlandırmaktadır. Otokratik ortamda yaratıcılık geliştirilememektedir (Yıldırım, 1998:241). Eğitim programları öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmelerine fırsat verecek şekilde düzenlenmelidir.

4 SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumun kalkınma ve değişmesinde önemli role sahip olan öğretmenler yaratıcı ve yaratıcı düşünen bireyler oldukları ölçüde öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirebilir ve onlara yaratıcılık konusunda rehberlik edebilir. Bu nedenle öğretmenlerin akıcı, esnek ve orijinal bir düşünme gücüne sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler eğitim sürecinin her aşamasında geliştirilebilir çünkü yaratıcılık eğitimle geliştirilebilir özelliktir.

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının yaratıcılık ortalama puanlarının ölçekten alınabilecek puan ortalamasının biraz üzerinde olduğu görülmüştür. Buda öğretmen adaylarına bundan sonraki eğitim sürecinde yaratıcılığı geliştirici bir eğitim programı uygulanırsa yaratıcılıklarının daha üst düzeylere çıkabileceği söylenilebilir. Gruplar arasında anlamlı bir fark çıkmamış olmasının nedeni de öğretmen adaylarının benzer eğitim programından geçerek gelmiş olmalarından kaynaklandığı söylenilebilir. Okullarımızda uygulanan eğitim programının birbirine paralellik göstermesi gruplar arasında farklılık oluşmamasına neden olmuş olabilir. Öğretmen adaylarına eğitim sürecinde uygulanacak programlar yaratıcılığı ve yaratıcı düşünmeyi geliştirecek nitelikte olmalıdır. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarına yaratıcılığı geliştirme için gerekli eğitim ortamı düzenleme becerilerinin kazandırılması gerekir.

Öneriler

1. Mevcut çalışmalara ışık tutması için değişik sınıf düzeylerinde ve değişik okullarda bu çalışmaya benzer araştırmalar yapılmalıdır.
2. Öğretmen yetiştiren kurumlarda uygulanan programın yaratıcı düşünmeye etkisi farklı sınıf düzeylerini kapsayacak şekilde bu araştırmaya benzer çalışmalarla ortaya konulmaya çalışılmalıdır
3. Örneklem grubuna alınan öğrencilerin yaratıcılıkları ile ilgili olarak üniversite eğitimleri boyunca yaratıcılıklarının gelişip gelişmediğine bakılarak üniversitedeki eğitimin yaratıcılığı artırıp artırmadığına yada azaltıp azaltmadığına bakılabilir.
4. Öğretmenler yaratıcılığı geliştirmek için gerekli eğitim ortamı düzenleme becerilerine sahip bireyler olarak yetiştirilmelidir.
5. Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme çağdaşlaşan toplumlarda geliştirilmesi gereken önemli bir özelliktir. Bu nedenle eğitim programlarının bu özelliği geliştirici ve artırıcı nitelikte düzenlenmesi gerekir.
6. Bu konuda daha kesin ve genellemelere varabilmek için daha geniş örneklemeler ve değişik sınıf düzeylerinde çalışmak gerekir.

KAYNAKÇA

- Artut, K. 2001. **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, A. Esra. 1994. **Yaratıcı Düşünce Yeteneğine Sahip Ergenlerin Danışmanlığa İhtiyaç Duydukları Problem Alanları Üzerine Bir Araştırma**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul : Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bonk, J. C., G.S. Smith. 1998. "Alternative Instructional Stratejies for Creative and Critical Thinking in Accounting Curriculum," **Journal of Accounting Education**, c.16 n.2, ss.261293.
- Carin, A., Sund, B. 1985.**Teaching Modern Science**. Found Edition, Columbus, Ohio: Published by Charles E. Merrill Publishing Co. A Bell and Howell Company.
- Cengizhan, Sibel. 1997. **Üniversite Öğretim elemanlarının yaratıcılık kapasitelerinin Değerlendirilmesi**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul : Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, Sabire .1999 . Yöneticilerin Yaratıcılık Düzeyleri İle Liderlik Tarzları Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Özcan. 1997. **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Emir, Serap. 2001. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Düşünmenin Erişkiye ve Kalıcılığa Etkisi.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.**
- Emir, S., M. Bahar. 2003. "Yaratıcılıkla İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri".**Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Cilt:20031.sayı.1.ss:111122.
- Erden, M. ve Y. Akman. 1994. **Eğitim Psikolojisi : Gelişim Öğrenme Öğretme**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Felith, Denise de Souza. 2000. **Teachers and Student Perceptions of Creativity in the classroom enviroment**. <http://globalvgw11.global.epnet.com/resultlist>.
- Gardner, H. 1978. **Developmental Psychology**.Boston : Little Brown and Company
- Getzels, J.& Csikzetmihalyi, M. 1976. **The Creative Vision:A Longitudinal Study of Problem Finding in Art**. NewYork:John Wiley & Sons.
- İlhan, A. Çakır. 2003. **Yaratıcı Kişiler Genel Olarak Şu ÖzellikleriGöstermektedirler**.[www.kho.edu.tr/yayinlar/btym/yayinlistesi /yayinlar/yayi...../230.yaraticilikmizah.ht](http://www.kho.edu.tr/yayinlar/btym/yayinlistesi/yayinlar/yayi...../230.yaraticilikmizah.ht)

- Linderman, M. G. 1997. **Art in the Elementary School**. USA: MacGraw Hill Comp.
- Norton, Janet,Lynn. 1994. "Creative Thinking and the Reflective Practitioner" **Journal of Instructional Psychology**, c.21, n.2, ss.139147 .
- Özden, Yüksel. 2003.**Öğrenme Öğretme**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Raudsepp, E. , G. P. Hough. 1977. **Creative Growth Games**. New York: Jove Publications, Inc.,
- Poon Teng Fatt, James. **Fostering Creativity in Education**.
<http://globalvgw.2.global.epnet.com/ Fulltext.asp? Setld=R0000001 hitNum=57&boolean Term = creative 2000>.
- Saban, Ahmet. 2000.**Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori Ve Yaklaşımlar**. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel. 1993. "Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci," **Yaratıcılık ve Eğitim**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Sungur, Nuray. 1999. **Yaratıcı Düşünce**. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Torrance, E: P. 1974. "Stimulation, Enjoyment and orijinality in Dydic Creativity". **Journal of Educational Pyscology**, c.62, n.1, ss. 4548.
- Torrance, E. P. and O.E. Ball. 1974. **Torrance Test of Creative Thinking, Norm Technical Manuel**. Bensenville: Scholastic Testing Servis, inc.
- Torrance, E. P. 1986. "Teaching Creative and Gifted learners." Ing M.C.Wittrock(Ed. Handbook of research on Teaching (630647).New york : McMillian.
- Torrance, E. P. 1994. **Why to Fly?A Philosphy of Creativity**. New Jersey. Norwood:Ablex.
- Vernon, G., P.Ep.Adamson. 1977. **The psyhology an Educational of Gifted Children**. London: Methuen.
- Young, John G.M.D. 1985. "What is Creativity?" **Journal of Behaviour**. c.19, n.2, ss.7787.